

Пісня над піснями. Юнацький роман

Про книгу

«Пісня над піснями» — один із найвизначніших творів Шолом-Алейхема, єврейського письменника з Переяслава (Полтавщина), який писав здебільшого їдишем та івритом.

Цей невеличкий юнацький роман є одою першого, світлого, чистого почуття — кохання, яке зроджується в палкому серці малого Шимека до чарівної дівчинки Естер-Ліби, Лібузі, Бузі...

ПІСНЯ
НАД ПІСНЯМИ
ШОЛОМ-АЛЕЙХЕМ

ПІСНЯ
НАД ПІСНЯМИ

ШОЛОМ-АЛЕЙХЕМ

ШОЛОМ-АЛЕЙХЕМ

Пісня над піснями

ЮНАЦЬКИЙ РОМАН

З ідиша переклала Оксана Щерба

Київ
BOOKCHEF

Бузя

1.

Бузя — це ім'я, скорочене від Естер-Ліба: Лібузя — Бузя. Вона на рік старша за мене, чи, може, й на два, а вдвох нам не більше двадцяти літ. А тепер, коли ваша ласка, вмостіться зручненько, та й полічіть, скільки мені було років, а скільки — їй? Та зрештою, не сушіть собі голову! Ліпше переповім я вам коротенько її біографію.

Беня, мій старший брат, мешкав на селі, мав млин і вмів стріляти з рушниці, їздити верхи і плавати, як риба. Якось улітку купався він у річці та й утопився. Як-то кажуть у народі: «Хто не плаває, той не тоне». По ньому zostалися млин, дві шкапини і молода вдовиця з дитятком. Млин віддали, шкапини продали, молода вдовиця вийшла заміж та й поїхала кудись геть далеко, а дитя привели до нас.

Оце якраз була Бузя.

2.

Неважко здогадатися, що мій тато любив Бузю як рідну дитину, а мама над нею тряслася, мов то її донька-єдиначка. У ній вони знайшли розраду після великого горя. Але ж я? Чому, як я приходжу з хедера¹ і Бузі не стріну, не лізе мені обід до горла? А як прийде Бузя, в усіх закутках зразу світліє? А як Бузя озветься до мене, я потуплюю очі? А як Бузя з мене сміється, то я сльози ллю?

А як Бузя...

3.

Давно я чекав, коли прийде святий празник Пейсах. Бо тоді я матиму волю. Бавитимуся з Бузею в горіхи, гасатиму з нею надворі, збігатиму схилом до річки. Там я їй покажу, як пускати камінці по водному плесі. Проте моїм словам Бузя не вірить. Лишень сміється. Взагалі-то Бузя не вірила мені ні на крихту. Себто мені вона не казала ні слова, тільки

сміялася. А я на дух не зносив, коли з мене сміються. Бузя не вірила, що я можу видряпатися на найвище дерево (варто мені лишень захотіти!). Бузя не вірила, що я вмю стріляти (було б тільки з чого!). Хай лише настане Пейсах, святий світлий Пейсах, коли вже можна бувати надворі, на свіжому повітрі, подалі від пильних батьківських очей — тоді я такі фокуси їй покажу, аж їй голова піде обертом!

4.

І ось прийшов святий світлий Пейсах.

Нас обох зодягнули в святкові шати. Усе, що на нас було вбране, сяяло, виблискувало й шурхотіло. Дивлюсь я на Бузю, і зринула в моїй пам'яті «Пісня Пісень»², яку вчив до свята з рабинами в хедері. Строфа за строфою: «*Ой ти є гарна, моя близька!..*³ — прекрасна ти, моя посестро, яка ж ти прекрасна! Оченята твої, мов голубоньки, твої кісоньки в'ються, мов кізоньки, що підскоком злазять з гори, зубоньки — білі ягнятонька, що вийшли рядочком із річеньки, однакові, мов від одної матінки. Червоні стяжечки — твої вустоньки, а слова твої — медок солодкий».

Скажіть-но мені, коли ваша ласка, чому коли спиниться мій погляд на Бузі, приходять на згадку «Пісня Пісень»? І чому, коли вчиш «Пісню Пісень», у думках зринає Бузя?

5.

Переддень Пейсаха видався неймовірним. Днина погожа. Надворі теплінь.

— То що, гайда?

Отак мовить до мене Бузя, а я відчуваю, що весь палаю. Мама на горіхи не поскупилася — натовкла нам повні кишені. Проте вона взяла з нас обіцянку, що до початку пасхальної трапези ми нізащо не станемо їх лускати. А от гратися ними можна — скільки душа забажає. Ми ступили за поріг, закалатали горіхи. Надворі було хороше. Надворі було любо. Сонце вже стояло височенько й зазірало аж на той бік містечка. А довкола простори, і широчінь, і привітне привілля! Подекуди крізь пагорб, що потойбіч синагоги, проростала зелена, молода, несмілива травиця. Зі щebetом і свистом пролетіла в нас над

головами зграйка малечі-ластів'ят, і знову в пам'яті постала «Пісня Пісень», що вчив я у хедері: «На землі з'явилися квіти...⁴ — пагінці вже пробились на волю, настала пора соловейка, і щебет першої літньої птахи чутно у нашім краю». Почувався я на диво легко. Здавалося, що в мене вирости крила: варто їх розправити — і я полечу!

6.

З міста було чутно дивний рейвах. Щось гриміло, булькало і вирувало. За день-бо Пейсах на носі! Неймовірний був його переддень. І днина погожа. І надворі теплінь.

І враз весь білий світ мені перемінився. Наше подвір'я стало фортецею, а дім обернувся палацом. Я був принцом, а Бузя — принцесою. Розкидані біля хати полінця стали кедрами і кипарисами, про які було згадано в «Пісні Пісень». Кішка, що лежить під дверима і ніжитья на осонні, була одна з-поміж польових ланей, про яких було згадано в «Пісні Пісень». А пагорб, що стоїть потойбіч синагоги, — був Ліваном, про який було згадано в «Пісні Пісень». А жінки й дівчата, які поралися надворі, де прали, прасували і кип'ятили до свята кухонне начиння⁵ — були доньками ерусалимськими, про яких було згадано в «Пісні Пісень». У «Пісні Пісень» було все на світі.

7.

Іду, запхавши руки в кишені. У кишенях калатають горіхи. Бузя йде поруч, не відстає ні на крок. Не в силі сповільнити ходу, я наче витаю в повітрі. Я хочу літати, розправити крила, ширяти вгорі, мов орел. Я пустився бігти. Побігла і Бузя. Я вискочив на складені докупи колоди, стрибаючи з одної на другу. І Бузя стрибнула. Я скік — і вона скік. Я стриб — і вона стриб. Хто з нас перший ослабне? Я вже був здогадався.

— Скільки ще нам тут скакати? — озвалася Бузя.

А я відповів їй словами із «Пісні Пісень»:

— *«Поки день прохолоду навіє, а тіні втечуть... — перш ніж день цей щасливий мине, і розлізуться тіні по світу...»*⁶ Бе-бе-бе! Ти здалася, а я ні!

8.

Я почувався щасливим від того, що Бузя не може того, що під силу мені. Та все ж моє серце щеміло від жалю за неї. Мені здалося, що її щось гризе. Така вже була в неї вдача: радіє-радіє — і раптом бац! — заб'ється в куток і схлипує беззвучно. І хоч як матінка її втішала, хоч як тато її голубив — усе даремно. Бузя мусила виплакати. За ким? За татом, який так рано помер? Чи за мамою, яка по весіллі покинула місто — і згадуй, як звали? Ой, мамо, мамо! Як хтось при Бузі згадував її маму, вона вся червоніла. Свою маму вона зневажала. Хай і не злословила на неї, та вона її зневажала. Я це знаю напевне. Я не витримував, коли Бузя сиділа в зажурі. Вмостивсь я поряд на колоді, жадаючи розвіяти її думи.

9.

Запхав я руки в кишені, калатаю собі горіхами, та й кажу до неї:

— Ану вгадай, що я можу зробити, щойно захочу?

— І що ж ти таке можеш?

— Щойно я схочу — твої всі горіхи перейдуть до мене!

— Я тобі їх програю?

— Ні! Грати ми і не почнемо!

— Значить, ти їх відбереш силоміць?

— Ні! Вони самі до мене перейдуть!

Вона підводить на мене свої гарні очі. Гарні блакитні піснєписенні очі свої.

А я їй кажу:

— Ти, мабуть, гадаєш, що я жартую? Є в мене, дурненька, осьо закляття одне... Знаю я тут одне замовляння...

Вона ще ширше розплющує оченята. А я почувуюся дорослим. І тлумачу їй усе, геть як дорослий, геть як герой:

— Нам, хлопчикам, усе на світі під силу. Є в нас у хедері товариш на прізвисько Шайке-сліпак (він сліпий на одне око) — то він геть усе на світі знає! Нема такого, чого той Шайке не знав би! Він навіть на кабалі розуміється! Чи ти щось колись чула про кабалу?

Та де! Звідки ж їй то знати? Я почувався на сьомому небі, що можу їй прочитати лекцію про кабалу!

— Кабала, дурненька, це така річ, що стає у пригоді. Кабалою я можу таке утнути, що я тебе бачитиму, а ти мене — ні! Кабалою можна націдити з каменяки вина, і з муру золота наточити! Кабалою я можу зробити так, що ми удвох, ото як тутечки сидимо, піднінемося попід хмари — і навіть вище за хмари!..

10.

Піднятися силою кабали з Бузею аж попід хмари, ба навіть вище за хмари, і полетіти з нею ген-ген далеко, по той бік океану — то була моя найзаповітніша мрія! Ген-там, по той бік океану, простягнулася країна ліліпутів — нащадків велетнів часів царя Давида. Проте самі ліліпути — людці вельми доброї вдачі! Їхня пожива — самі цукерки й марципани, і цілими днями вони, знай, дудять у крихітні сопілочки і витанцьовують, узявшись за руки. А ще вони нічого не бояться і радо приймають гостей. Як хто із наших туди добереться, частують його наїдками й напитками, зодягають у щонайдорожчі шати і дарують золотого й срібного приладдя без ліку. А як надумає він вертатись домів, понапихають йому повні кишені діамантів і самоцвітів, що валяються в них під ногами як у нас, бува, сміття при дорозі.

— Як сміття при дорозі? Ану-ну! — Отак узяла і каже мені Бузя, поки я розповідаю їй за ліліпутів. — Ти що, не віриш?

— А ти хіба віриш?

— А що тут такого?

— І де ти це почув?

— Що значить, де? У хедері!

— Овва! Аж у хедері?..

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ